https://www.bbn.gov.pl/pl/prezydenta-rp/kompetencje-w-zakresie/6076,Kompetencje-Prezydenta-RP-w-zakresie-bezpieczenstwa-i-obronnosci-panstwa.html
13.07.2025, 05:20

Kompetencje Prezydenta RP w zakresie bezpieczeństwa i obronności państwa

Uprawnienia Prezydenta RP w zakresie bezpieczeństwa i obronności państwa wynikają wprost z postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Przepis art. 126 ust. 2 Konstytucji RP stanowi, że "Prezydent Rzeczypospolitej czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium".

Ponadto, na podstawie przepisu art. 133 Konstytucji, Prezydent jest reprezentantem państwa "w stosunkach zewnętrznych".

Rozwinięcie ogólnej normy konstytucyjnej odnoszącej się do kwestii stania na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium zostało dokonane w ustawie z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U.poz. 655).

Zgodnie z art. 24 ustawy, Prezydent:

1) przekazuje Radzie Ministrów rekomendacje do strategii bezpieczeństwa narodowego przed rozpoczęciem przez Radę Ministrów prac nad jej projektem;

2) zatwierdza, w drodze postanowienia, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, strategię bezpieczeństwa narodowego;

3) przekazuje Radzie Ministrów rekomendacje do przygotowań obronnych Rzeczypospolitej Polskiej;

4) wydaje, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, w drodze postanowienia, Polityczno-Strategiczną Dyrektywę Obronną Rzeczypospolitej Polskiej oraz inne dokumenty wykonawcze do strategii bezpieczeństwa narodowego;

5) zatwierdza, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, plany krajowych ćwiczeń systemu obronnego, które są organizowane cyklicznie, nie rzadziej niż co 4 lata, przy udziale najwyższych władz państwowych, i kieruje ich przebiegiem;

6) postanawia, na wniosek Rady Ministrów, o wprowadzeniu albo zmianie określonego stanu gotowości obronnej państwa;

7) postanawia, w razie konieczności obrony państwa, na wniosek Rady Ministrów, o dniu, w którym rozpoczyna się czas wojny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz postanawia w tym samym trybie o dniu, w którym kończy się czas wojny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

8) kieruje obroną państwa, we współdziałaniu z Radą Ministrów, z chwilą mianowania Naczelnego Dowódcy

Sił Zbrojnych i przejęcia przez niego dowodzenia;

9) może zwracać się do wszystkich organów władzy publicznej, administracji rządowej i samorządowej, przedsiębiorców, kierowników innych jednostek organizacyjnych oraz organizacji społecznych o informacje mające znaczenie dla bezpieczeństwa i obronności państwa;

10) inicjuje i patronuje przedsięwzięciom ukierunkowanym na kształtowanie postaw patriotycznych i obronnych w społeczeństwie.

Zatwierdzane i wydawane przez Prezydenta dokumenty stanowią podstawę do realizacji przedsięwzięć oraz planowania zamierzeń w sferze polityki bezpieczeństwa narodowego, jak również w sferze podejmowania czynności mających na celu doskonalenie systemu obronnego państwa.

Ogólne kompetencje w obszarze stania na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium zobowiązują Prezydenta do analizowania i oceny ewentualnych zagrożeń oraz uruchamiania prawnie dopuszczalnych działań w celu przeciwdziałania tym zagrożeniom.

W zależności od charakteru i stopnia zagrożenia zewnętrznego państwa, Prezydent może zarządzić, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, powszechną lub częściową mobilizację i użycie Sił Zbrojnych do obrony Rzeczypospolitej Polskiej (art. 136 Konstytucji).

Kolejną, istotną kompetencję głowy państwa zawiera art. 234 Konstytucji stanowiący, że: „Jeżeli w czasie stanu wojennego Sejm nie może zebrać się na posiedzenie, Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów wydaje rozporządzenia z mocą ustawy w zakresie i w granicach określonych w art. 228 ust. 3-5. Rozporządzenia te podlegają zatwierdzeniu przez Sejm na najbliższym posiedzeniu".

Ta norma konstytucyjna daje szczególne uprawnienia Prezydentowi do dysponowania, w określonej sytuacji zaistniałej w państwie i w ściśle określonym czasie, uprawnieniami przynależnymi zarówno władzy ustawodawczej, jak i władzy wykonawczej. Podkreślić należy, iż tylko Prezydent został wyposażony w takie kompetencje, co potwierdza jego kluczową rolę w systemie bezpieczeństwa narodowego.

Ponadto, na podstawie postanowień Konstytucji, Prezydent RP, w dziedzinie bezpieczeństwa państwa:

- Nadaje, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, określone w ustawach stopnie wojskowe (art. 134 ust. 5.);
- w razie zewnętrznego zagrożenia państwa, zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umów międzynarodowych wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji - na wniosek Rady Ministrów - może wprowadzić stan wojenny na części, albo na całym terytorium państwa (art. 229);
- w razie zagrożenia konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego - na wniosek Rady Ministrów - może wprowadzić na czas oznaczony, nie dłuższy jednak niż 90 dni, stan wyjątkowy na części, albo na całym terytorium państwa (art. 230 ust. 1).

Podkreślenia wymaga fakt, że na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym w czasie jego trwania Prezydent RP, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może postanowić o użyciu oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa, jeżeli dotychczas zastosowane siły i środki zostały wyczerpane.

Kompetencje Prezydenta RP w zakresie zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi zostały ujęte w postanowieniach ustawy o obronie Ojczyzny. Zgodnie z art. 25 ustawy Prezydent:

1) określa, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych oraz ich

przygotowań do obrony państwa;

2) zatwierdza, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, w drodze postanowienia:

a) narodowe plany użycia Sił Zbrojnych do obrony państwa,

b) organizację i zasady funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia Siłami Zbrojnymi;

3) wskazuje, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, osobę przewidzianą do mianowania na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych;

4) może uczestniczyć w odprawach kierowniczej kadry Ministerstwa Obrony Narodowej i Sił Zbrojnych.

Organem pomocniczym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w procesie kierowania obroną państwa jest Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

Ponadto Prezydent, na wniosek Rady Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów, decyduje o wysłaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granice kraju. Odbywa się to w przypadku użycia Sił Zbrojnych poza granicami państwa w celu udziału w:

- konflikcie zbrojnym lub dla wzmocnienia sił państwa albo państw sojuszniczych;
- misji pokojowej;
- akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom;
- ewakuacji obywateli Rzeczypospolitej Polskiej, w przypadku konieczności ochrony ich użycia lub zdrowia, z państwa niebędącego państwem członkowskim UE, państwem członkowskim Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub państwem-strona Traktatu Północnoatlantyckiego

Prezydent postanawia również o pobycie wojsk obcych na terytorium Polski. Na wniosek Ministra Obrony Narodowej skierowany po uzyskaniu zgody Prezesa Rady Ministrów, wydaje zgodę na pobyt obcych Sił Zbrojnych w ramach wzmocnienia wojskowego polskich Sił Zbrojnych lub wojsk NATO w operacjach wojskowych prowadzonych na terytorium Polski w czasie pokoju.

Okres wojny i wynikająca stąd specyfika kierowania państwem i jego obroną wymaga przyjęcia zasady jednoosobowego dowodzenia i ponoszenia jednoosobowej odpowiedzialności. Wymienione wcześniej regulacje konstytucyjne dotyczące uprawnień Prezydenta w tym zakresie, tj. najwyższy zwierzchnik Sił Zbrojnych, zarządzanie powszechnej mobilizacji i użycia Sił Zbrojnych do obrony RP, mianowanie na czas wojny Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych, możliwość wydawania w czasie stanu wojennego rozporządzeń z mocą ustawy, predysponują Prezydenta do kierowania obroną państwa we współdziałaniu z Radą Ministrów, z chwilą mianowania Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i przejęcia przez niego dowodzenia. w tym przypadku zostaje zachowany element współdziałania dwóch ośrodków władzy wykonawczej..

Dokonując analizy instrumentów prawnych będących w posiadaniu Prezydenta, nie sposób pominąć uprawnień związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Jeżeli użycie uzbrojonych oddziałów i pododdziałów Policji okaże się niewystarczające, to Prezydent może postanowić, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, o użyciu oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do pomocy Policji. Takie samo uprawnienie Prezydenta dotyczy pomocy Straży Granicznej. W przypadku zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego oraz w strefie nadgranicznej, w szczególności: 1) bezpośredniego zagrożenia zamachem na nienaruszalność granicy państwowej lub jego dokonania, 2) sprowadzenia bezpośredniego niebezpieczeństwa powszechnego dla życia,

zdrowia lub wolności obywateli, 3) bezpośredniego zagrożenia zamachem na obiekty lub urządzenia wykorzystywane przez Straż Graniczną, 4) zagrożenia przestępstwem o charakterze terrorystycznym lub jego dokonania w stosunku do obiektów lub urządzeń, wykorzystywanych przez Straż Graniczną lub mogącym skutkować niebezpieczeństwem dla życia ludzkiego - jeżeli użycie sił Straży Granicznej okaże się niewystarczające lub uzasadnia to stopień zagrożenia, do pomocy Straży Granicznej mogą być użyte oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych RP.

Mając na uwadze przyznane Prezydentowi tak szerokie kompetencje, zwłaszcza odnoszące się do sprawowania funkcji strażnika suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium, Konstytucja ustanawia Radę Bezpieczeństwa Narodowego jako organ doradzający Prezydentowi w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa.

Dla zapewnienia forum współpracy w obszarze władzy wykonawczej, Konstytucja ustanawia jeszcze jeden organ w postaci Rady Gabinetowej, nie posiadającej jednakże żadnych kompetencji władczych. Prezydent może ją zwołać w sprawach szczególnej wagi. Radę Gabinetową tworzy Rada Ministrów pod przewodnictwem Prezydenta RP.

Zgodnie z art. 26 ustawy o obronie Ojczyzny, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wykonuje zadania w zakresie bezpieczeństwa i obronności przy pomocy Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Wobec braku odpowiedniego, strategicznego centrum na szczeblu państwa zajmuje się ono także monitorowaniem przedsięwzięć mających wpływ na stan bezpieczeństwa i obronności państwa.

Zgodnie z art. 715 ustawy o obronie Ojczyzny, przedstawiciel Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej bierze udział w posiedzeniach stałego komitetu lub komitetu Rady Ministrów, na których rozpatrywane są sprawy dotyczące bezpieczeństwa i obronności państwa; a także w posiedzeniach Rady Ministrów, na których rozpatrywane są sprawy dotyczące bezpieczeństwa i obronności państwa.

Prezydent wyposażony w przedstawione wyżej kompetencje jest zasadniczym ogniwem systemu bezpieczeństwa państwa tworzącego zintegrowaną strukturę, w skład której wchodzi całość sił i środków państwa przewidzianych do realizacji zadań w dziedzinie bezpieczeństwa.

Tweetnij